

Varšuvos glėbyje

ANA MŁOZNIAK
Autorės nuotraukos

Varšuvos Pilies aikštėje stovi aukšta kolona, iš kurios viršūnės, pasipuošęs kardu ir kryžiumi, miestą stebi karalius Žygimantas III Vaza. Jo sprendimu sostinė iš Krokuvos buvo perkelta į Varšuvą.

Priežastis – bendri Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės organizuojami seimai. Savaitgalį ar šiaip šiltai malonų vakarą aplink užia turistai, šeimos su vaikais, jaunimas. Būtent nuo šios vietos miesto svečiai dažniausiai pradeda susipažinimą su Varšuva. Tačiau „būti“ ir „matyti“ – du skirtingi dalykai. Netgi, jeigu būdami Varšuvoje, šioje vietoje lankėtės ne kartą, ar pastebėjote, kad nuo kolonos kartu su karaliumi žvelgia Vytis? Įsižiūrėję dar įdėmiau, pamatysite, kad Pilies aikštėje Vytis yra ne vienoje, o netgi trijose vietose.

Pilies aikštė

ATR herbas Lazienkų parke

Lietuviška Varšuva

Varšuva yra neatsiejama nuo Lietuvos istorijos. Abiejų Tautų Respublikos (ATR) bendra sostinė yra pilna mūsų bendros istorijos simbolių ir žinomų žmonių gyvenimiškų istorijų. Sostinės gatvėmis vaikščiojo Radvilos, Tiškevičiai, Pacai. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis studijavo Varšuvos muzikos institute, lankė Varšuvos piešimo (dailės) mokyklą, gyveno miesto centre (*Żurawia g.* 45).

Kilęs iš Brėvikių dvaro (netoli Telšių) inžinierius ir politikas Gabrielius Narutavičius palaidotas Varšuvos Šv. Jono katedroje kaip pirmasis nepriklausomos Lenkijos prezidentas.

Netoli Panevėžio gimęs Stanislovas Kerbedis sujungė du Varšuvos krantus pirmuoju nuolatinio tiltu, o Pilies aikštę ir Karalių pilį puošia ATR herbas su Vyčiu ir lenkišku ereliu.

Krokuvos Priemiesčio g. esančiame prieškariniame „Europiejski“ viešbutyje kelis kambarius buvo užėmęs Lietuvos konsulas. Šiuolaikinėje Varšuvoje netoli esančioje nacio-

nalinėje galerijoje „Zachęta“ buvo organizuota Stasio Eidrigėvičiaus paroda.

Varšuvoje daug metų gyvena ir kuria iš Lietuvos kilęs ir puikiai kalbantis lietuviškai skulptorius Stefanus Wierzbickis.

Suprasti Varšuvą

Kai akys jau priprato prie didmiesčio, ausys – prie šurmilio, o pagrindinės lankytinos vietos – pamatytos, varta įdėmiau išsižiūrėti į vietinius gyventojus. Kokie yra jų įpročiai? Ką varšuviečiai veikia laisvalaikio? Kaip leidžia laiką su vaikais?

Varšuva yra nuolat skubantis ir niekada nemiegantis miestas. Norėdami suspėti kuo daugiau, daugelis miesto gyventojų kasdien naudojasi viešuoju transportu. Taip yra greičiau, paprasčiau, be kamščių, o ir važiavimo laiką galima išnaudoti naudingai.

Siūlau išbandyti miesto transportą kartu aplankant atokesnes nuo centro vietas, kur retas turistas užsuka. Bet argi ne tai yra įdomiausia – pamatyti, kaip iš tikrųjų funkcionuoja miestas?

Metro sankryžoje

Pagrindinė metro stotis – *Świętokrzyska*. Čia susikerta pirmoji ir antroji metro linijos. Pirmąją metro liniją M1 galima pasiekti senus gyvenamuosius rajonus su prieškarinėmis vilomis, jaukiomis aikštėmis ir tik vietiniams žinomomis paslėptomis vietelėmis. Taip griau-namas mitas, kad visa Varšuva buvo sunaikinta per Antrąją pasaulinę karą.

Tik 10 minučių nuo centro nutolusi Wierzbno metro stotis leis susipažinti su Senuoju Mokotovu (*Stary Mokotów*). Mokotovas, 1916 m. tapęs Varšuvos dalimi, sparčiai auga. Dalis Senojo Mokotovo per Antrąją pasaulinę karą virto vokiečių kvartalu ir taip pavyko išsaugoti per 40 procentų visų pastatų. Po karo rajonas buvo atstatytas ir papildytas socialistinio realizmo gyvenamaisiais pastatais. Šiuo metu Mokotovo rajonas yra vienas prestižiškiausių Varšuvos gyvenamųjų rajonų.

Išėjus iš metro, iš karto patenkama į *A. Naruszewicza* gatvę. Neilga gatvė slepia kone savotiškiausią karo paminklą – 10 numeriu pažymėta apšaudyta prieškarinė vila. Jos vidus

Turgaus aikštė

yra sutvarkytas ir ten gyvena žmonės, o išorė palikta atminčiai.

Toliau galima pasinerti į senųjų vilų oazę, prasieiti istorinėmis gatvelėmis, prisėsti kavos vietinių mėgstamojoje kavinėje „Moko“ (A. *Malczewskiego* g. 6). Beje, užsakydami kavą, atkreipkite dėmesį į kavinės grindinį, vadina-muosius korsetukus: kiekviena plytelė atrodo lyg banguotą, yra korseto formos (iš čia ir kilęs pavadinimas) ir sudaro didelės mozaikos dalį. Plytelės buvo ypač populiarios tarpukariu, o šiandien, norint restauruoti ar atkurti raštą, reikia ilgai ieškoti tarp senienų ar kalbėtis su tarpukario vilų savininkais.

Paėję kiek toliau, atsidursite prie pailgo parko vartų. Jaukus Drešero parkas (*Park gen. Gustawa Orlicz-Dreszera*) užia bet koku oru. Vasarą galima suvalgyti lengvų pietų kavinėje „Zeleniak“, o popietinio deserto – skaniųjų itališkų ledų – ledainėje „DolceLato, Gelato“. Beje, pailga parko forma – neatsitiktinė. Parkas įkurtas 1938 m. buvusio Mokotovo forto tvirtovės griovio vietoje.

Jeigu kojos dar paneša, nukreipkite žingsnį į Mokotovo lauką (*Pole Mokotowskie*). Sunku patikėti, kad vidury didmiesčio net 73 hektarus užima žaluma. Parkas su keliomis vaikų žaidimų aikštelėmis, kavinėmis su lauko terasomis, dirbtiniu ežeru, takelių kilometrais ir netgi vieninteliu Varšuvoje „Laimingojo šuns“ paminklu, iki 1934 m. buvo miesto oro uostas. Pirmieji LOT reisiniai skrydžiai vyko būtent iš tos vietos.

Iš metro stoties *Pole Mokotowskie* lengvai ir greitai pasiekama priešinga Varšuvos pusė, kurios istorija siekia XVIII a. Šis Varšuvos rajonas buvo vadinamas prancūziškai „Joli Bord“ („gražus krantas“). Laikui bėgant pavadinimas sulenkėjo į „Żoliborz“.

Iki pat Nepriklausomybės atgavimo 1918 m. Varšuva buvo miestas-tvirtovė, apjuosta plačia fortų sistema. Vienas didžiausių iš išlikusių fortų iki šiandien yra Żoliboržo citadelė. Šiandien citadelėje įsikūrę net keli muziejai – Lenkijos istorijos, Lenkijos kariuomenės ir istorinis X Paviljono muziejus. Visą šimtmetį tvirtovė sė-

Pragos rajono kontrastai

kmingai blokavo Varšuvos plėtrą. Kai pagaliau buvo atgauta laisvė, o tvirtovės fortai nebeatliko savo funkcijų, miestas pradėjo plėstis.

Tarpukario Žolibozė apsigyveno daugiau kaip 30 generolų ir daug pulkininkų. Pagrindinė gatvė *Śmiała* (t. y. „drąsioji“) baigdavosi Saulės aikštėje (*Plac Słoneczny*), kur turėjo būti dvylika puslankiu išdėstytų namų. Namai neatsitiktinai supa aikštę iš šiaurės. Jie kartu su aikštės viduryje augančia tuopa turėjo tapti saulės laikrodžiu. Namų yra dešimt, vietoj tuopos auga sidabrinis klevas. Neįprasta šios vietos dvasia ir aplinkinės gatvelės su nuostabą keliančiu paprastumu nejučia perkelia į tarpukarį.

Prie pat metro stoties (*pl. Wilsona*) išsidriekė rašytojo Stefano Žeromskio vardu pavadintas parkas su viena didžiausių Varšuvoje žaidimų aikštelių ir Sokolnickio fortu, vėlgi Varšuvos tvirtovės liekanomis.

Kelionę į Žolibožą puikiai užbaigs skanėstas iš kiek paslėptos kepyklėlės „*Cała w Mące*“ (Z. *Krasińskiego* g. 18) ar kavos puodelis iš „*Sady Cafe*“ (*Księdza J. Popieluszki* g. 11, A. *Mickiewicza* g. 17).

Laiko mašina

M1 metro linija perkelia į Varšuvos tarpukarį, o M2 linija – jau tikra laiko mašina. Važiudamas rytų kryptimi, metro stabteli Senamiestyje, prie Koperniko mokslo centro bei *Powisłe* rajono, toliau paneria po Vyslos dugnu ir atsiduria XIX a. Varšuvoje.

Pragos rajonas – tai vieta, apie kurią iš tų „tikrųjų“ varšuviečių kartais pusiau juokais galima išgirsti, kad „Praga – tai ne Varšuva“. Ne ką geresni yra ir senieji Pragos gyventojai, kurie teigia, kad Pragoje turi viską ir visiškai nėra būtinybės važiuoti į Varšuvą.

O jeigu rimtai, Praga – vienas seniausių Varšuvos rajonų, kuris iki 1791 m. buvo atskiras miestas. O dėl to, kad nuo Senamiesčio (ir visų administracinių įstaigų) ją visada skyrė Vysla, čia išsivystė atskira kultūra, tradicijos, netgi savotiškas folkloras su atskiru kalbos dialektu. „*Prażyc*“ reiškia „skrudinti, deginti, apdeginti“. Iš čia ir kilęs Pragos pavadinimas.

Šiuolaikinė Praga – tikras seno ir naujo mišinys, savotiškas Paryžiaus Monmartas arba Vilniaus Užupis. Per Antrąją pasaulinę karą ra-

jonas nebuvo sunaikintas taip stipriai kaip centrinė Varšuva. Beieškant autentiškos Varšuvos, verta pasivaikščioti po senąją Pragę. Čia dar yra išlikusių prieškarinių namų ir gatvių. Prieš porą metų šiame kontrastų rajone daugiausia gyveno nelabai turtingi miestiečiai. Atsiradus metro, pradėjo keistis Pragos veidas – vis mažiau tampa čia apsigyventi ir atsiranda vis daugiau alternatyvių kavinių, restoranų ir kultūros vietų.

Į Varšuvos Pragos rajoną patogiausia nuvažiuoti metro iki *Szwedzka* stoties ir nuo ten eiti link *Dw. Wilenski* prekybos centro ir *Koneser* buvusio degtinės fabriko. Eidami nuo metro stoties *Szwedzka* gatvėmis *Stalowa–Inżynierska–Wileńska* pamatysite „tikrąją“ Varšuvą. Beveik kiekvienas kiemas turi savo unikalią koplytėlę. Dažnai koplytėlės būna labiausiai sutvarkytais ir prižiūrimais kiemo kampeliais, prie kurių dega žvakutės, žydi gėlės. Koplytėlės paplito per karą, kai eiti į bažnyčią buvo per daug rizikinga ir žmonės kūrė savo „kiemo šventyklas“.

Pirmyn į ateitį

Varšuva – tai ne tik praeitis. Varšuva – tai greitis, judėjimas, skubėjimas, plėtra, augimas į aukštį perkeltine ir tiesiogine to žodžio prasme. Metro linija M2 per 15 minučių iš XIX a. pabaigos perneša į XXI a. pradžią.

Varšuva yra vienas aukščiausių Europos miestų. Dangoraižiai, išsidriekę tarp metro stotčių *Rondo ONZ* ir *Rondo Daszyńskiego*, sumušė ne vieną rekordą.

192 metrų aukščio dangoraižis *Złota 44* dėl savo formos ir pagrindinio architekto vardo dažnai vadinamas „Libeskindo bure“. Lodzėje gimęs žydų kilmės architektas Danielis Libeskindas projektavo pastatą norėdamas pagerbti savo tėvų lenkiškas šaknis. Dangoraižyje įrengtų prabangių apartamentų plotas yra ne mažesnis kaip 120 metrų. Beje, tai yra aukščiausias gyvenamasis namas visoje Europos Sąjungoje.

Prieš porą metų visai netoli iki 310 metrų aukščio užaugo Varso dangoraižis. Būtent čia

Metro

Varšuva iš viršaus

bus įrengtos aukščiausios Lenkijoje apžvalgos aikštelės (205 metrų (49 aukštas) ir 230 metrų (53 aukštas). 2025 m. jas planuojama atverti.

Nors ir praradę pirmenybės šakelę ir tarp pačių lenkų sukeliantys priešingas emocijas, o tarp turistų keliantys nuostabą, 237 metrų aukščio Kultūros ir mokslo rūmai užima centrinę miesto dalį. Dangoraižis dažnai neoficialiai vadinamas „Stalino pirštu“ ar netgi „tortu“. Jis buvo pastatytas per trejus metus. Savo duris lankytojams atvėrė 1955 m. Į rūmų 30 aukšte veikiančią apžvalgos aikštelę per 19 sekundžių patenkama skriejančiu liftu. Kvapą vaizdai užgniauš šiame pastate apsilankius vakarėjant.

Vasarą pailsėti tarp žalumos užsukite į netoli Koperniko mokslo centro ant stogo esantį Varšuvos bibliotekos sodą.

Vaikų pasaulis

Visi keliautojai su vaikais, besilankantys Varšuvoje pirmą kartą, juda link Koperniko mokslo centro ir Planetariumo. Galimybė išbandyti skirtingus gamtos reiškinius, suprasti, kaip veikia žmogaus kūnas, ar tiesiog palakioti

skraidančiu kilimu traukia ir mažus, ir didelius mokslo ieškotojus.

Pragos rajone beveik 40 hektarų plotą užima už kelių metų savo šimtmetį švęsiantis Varšuvos zoologijos sodas. Jis buvo išnaikintas po Antrojo pasaulinio karo. Nuosekliai atkūręs gyvūnų kolekciją, šiuo metu rūpinasi daugiau nei 12 tūkstančių gyvūnų, kurie reprezentuoja apie 500 rūšių gyvūnų.

Likę Pragos pusėje, tapkite tikru futbolo sirgaliumi. Lenkijos nacionalinis stadionas visiems norintiems atveria savo vartus ir kartu su gidu (lenkų arba anglų kalba) galima pamatyti visus slapčiausius šio didžiulio objekto kampeilius – rūbines, SPA centrą, masažo kabinetus, VIP zoną, koplytėlę ar netgi laikino arešto patalpą.

Tėvams – poilsis, vaikams – dūkimo erdvė

Prisėsti arbatos, pasikalbėti ar peržiūrėti keiliosios dienotvarkę ir kartu leisti vaikams paįsdykauti – Varšuvoje kelios vietos išsiskiria iš įprastų žaidimų aikštelių. Su pačiais mažiausiais

smagu pasinerti į ramų sensorinį pasaulį „Sensorysie“ salėje (Różana g. 8), su kiek vyresniais – pašėlti „Smart Kids Planet“ salėje (Żelazna g. 51/53). Kiekvienas vaikas gali pabūti parduotuvės „Biedronka“ kasininku ar pirkėju, pamatyti, kaip veikia paštomatai, ar tapti statybininku.

Paauglių energiją išleisti pavyks vienoje iš batutų salių „Hangar 646“ (Domaniewska g. 37a), „Stacja Grawitacja“ (Bohaterów Września al. 12), AIRO batutų parke ir „Space Kids“ vaikų žaidimų salėje (Łopuszańska g. 22).

Muziejai – žinomi ir nežinomi

Varšuvoje yra trys karališkosios rezidencijos – Karalių pilis, Lazienkų rūmai ant vandens ir Vilianuvo rūmai. Pastarieji yra patys autentiškiausi. Kaip vieninteliai nebuvo susprogdinti ir padegti vokiečių kariuomenei traukiantis iš Varšuvos 1945 m. sausio mėnesį. Vilianuvo rūmai ir parkas – unikali vieta Varšuvos turistiniame žemėlapyje. Rūmai buvo statomi kaip pilni meilės namai, kur karalius Jonas Sobieskis III su savo žmona Marysienka augino vaikus, rūpinosi rožių sodu ir džiaugėsi kiekviena kartu praleista akimirka.

Paliekant tradicinius muziejus, žvilgsnis krypsta į vietas, kur pagrindinė užduotis yra jautiminė patirtis. „Cosmos“ muziejuje (Łucka g. 15/3) interaktyvioje parodoje susipina iliuzija, šiuolaikinis menas ir modernioji estetika.

Kiek lengvesnis, skirtas geram laikui yra Iliuzijų muziejus (Rynek Starego Miasta 21).

Užtat Gyvenimo Lenkijos Liaudies Lenkijoje muziejų („Muzeum życia w PRL“) (Piękna g. 28/34) stipriai rekomenduoju tėvams su vaikais. Muziejus labai paprastai pasakoja Lenkijos Liaudies Respublikos istoriją nuo 1945 m. iki 1989 m. Viduje įrengtas tikrų tikriausias butas, vaikų darželis ar kavinė, kur galima paragauti anų metų skanėstų ar atsigerti kavos iš kavos aparato, kuriam yra daugiau nei 40 metų. Jau prie kasos nuo pirmos apsilankymo minutės tėvai greitai įeina į gido vaidmenį savo vaikams.

Dar vienas, mažai žinomas muziejus supažindina su Varšuvos dujų fabriko istorija. Dujų atsiradimas buvo didžiulis revoliucinis žingsnis

šiuolaikiškumo link. Pirmi dujiniai gatvės žibintai 1856 m. apšvietė Krokuvos priemiestį, Naujojo Pasaulio gatves bei Pilies aikštę Varšuvoje. Jau po metų buvo 728 žibintai, o 1939 m. dujos pasiekdavo beveik kiekvieną butą. Nors šiandien gatvės dujomis nebeapšviečiamos, Agrikola gatvėje prie Lazienkų parko kiekvieną dieną temstant galima sutikti žmogų, kuris eina nuo vieno žibinto iki kito ir juos įjungia. Muziejus dirba laikydamasis principo „išbandyk viską pats, paliesk, paspausk, pažiūrėk“.

O gal visgi prie klasikos? Lengvai, paprastai, prieinamai ir su daug gražios muzikos yra išdėstyta Frideriko Šopeno biografija muziejuje, skirtame šiam garsiam varšuviečiui (Pałac Gnińskich, Okólnik g. 1).

Šopeno muziejus

PRL muziejus

Varšuvos dangoraižiai

Keli įdomūs adresai apsipirkimui

Norint parvežti iš Varšuvos ne tik kultūrinių ir istorinių išpūdžių, galima leisti sau pasižvelgti prekybos centruose ar įdomiose prekybos vietose. Didžiuosius centrus („Westfield Arkadia“, „Złote Tarasy“, „Atrium Targówek“) be problemų rasite patys, tačiau yra dėmesio vertų ir mažiau žinomų vietų.

Mysia g. 3 drąsiai galime vadinti prekybos namu. Verta čia apsilankyti ne tik dėl parduotuvių (COS, NAP, „Muji“, „Leica“ bei vietiniai prekybos ženklai), bet ir dėl pačios vietos. Sovietmečiu šiuo adresu veikė Centrinis cenzūros biuras, o šiandien nedidelė aikštė prie pastato turi ne ką mažiau prasmingesnį pavadinimą – Laisvo žodžio skveras (*Skwer Wolnego Słowa*) su labai originaliu Laisvo žodžio memorialu.

Kiek toliau driekiasi kilometro ilgumo Mokotowska gatvė. Joje pilna Lenkijos dizainerių parduotuvių.

Išėję pilni išpūdžių ir žinių iš Koperniko mokslo centro, nueikite į priešais esančią „Elektrownia Powiśle“. Stilingas prekybos centras įkurtas senojoje elektrinėje. Be kelių žinomų prekių ženklų, daugiausia eksponuojamos vietinių dizainerių kolekcijos. Beje, būtent čia savo pirmą kavinę atidarė lietuviškas „Džiugas“.

Vakaras tarp vietinių gyventojų

Dažnas kelionių vadovas pataria eiti ten, kur eina vietiniai. Taip, varšviečiai mėgsta kartais pavaikšioti senamiesčio gatvelėmis, bet ten neužsibūna. Vakarinis gyvenimas vyksta aplink hipsterių pamėgtą Liublino unijos aikštę (*Plac Unii Lubelskiej*), senąją turgaus halę „Koszyki“ (*Koszykowa* g. 63) ar madingas pofabrikines erdves „Fabryka Norblina“ (*Żelazna* g. 51/53), „Browary Warszawskie“ (*Grzybowska* g. 60) ar „Elektrownia Powiśle“ (*Dobra* g. 42).

O kaip su ta Vysla?

Varšuviečiai jūros neturi, bet turi Vyslos upę, todėl kai karštis tampa sunkiai iškenčiamas, traukia prie vandens. Iš Senamiesčio patogu pasiekti krantinę ties Karalių pilimi ir eiti link Koperniko mokslo centro. 4 kilometrų ilgio promenadoje visi ras veiklos – vyksta vasaros koncertai, veikia kavinės, žaidimų aikštelės ir netgi yra smėlėtas paplūdimys.

Šių metų naujiena – 452 metrų ilgio pėsčiųjų ir dviratininkų tiltas, jungiantis senamiestį su Pragos rajonu. Pasitikite ant tilto saulėlydį, o paskui grįžkite prie Fontanų parko išlydėti dieną su muzikos, vandens ir šviesos pasirodymu (birželio–liepos mėn. pradžioje penktadieniais ir šeštadieniais 21.30 val., rugpjūčio mėn. 21 val., rugsėjo mėnesį 20.30 val.).

Populiarėja Varšuvoje ir dar viena vasarinė pramoga, leidžianti kitaip stebėti miestą. Plaukimą Vysla siūlo nemokami miesto keltai (kėlimo laikus geriausiai tikrinti www.wtp.waw.pl). Įdomios patirties galima gauti plaukiant tradicine medine valtimi „galar“ (www.krypta.pl) arba medinėmis gondolomis (www.beachbaraquatica.pl).

Varšuva laukia savo atradėjų

Svarbu norėti pamatyti ir pajusti miestą, kuris taip paprastai nėra pasiruošęs atskleisti visas savo paslaptis. Lyg didžiuliam labirinte už kiekvieno posūkio laukia netikėtos istorijos, kultūros ar architektūros gabaliukas. Surinkus kelis gabaliukus, po truputį pradeda aiškėti bendras dėlionės vaizdas. O su kiekvienu apsilankymu Varšuvoje daugiau sužinoma ir patiriama įvairių emocijų. Ir, patikėkite, kuo daugiau kartų apsilankysite Varšuvoje, tuo labiau norėsite čia grįžti.

www.povarsuva.lt

Norblino fabrikas

